

УДК 17.02.(091)

Кириченко М. С.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри
історії філософії, Київський національний
університет ім. Тараса Шевченка
(Україна, Київ), mskiri4@gmail.com

**НАВ'ЯЗЛИВІ СТРАТЕГІЇ ГУМАНІЗУЮЧОГО
ЗНАННЯ І ВЛАДИ: ОСТУПАЧЕННЯ, ДОМЕСТИФІКАЦІЯ,
БЕСТІАЛІЗАЦІЯ, ПАСОВИСЬКИЙ ГУМАНІЗМ,
ФЮРЕР–DASEIN–ГУМАНІЗМ, ДЕГУМАНІЗАЦІЯ,
АНТИГУМАНІЗМ, НОВИЙ ВІЙСЬКОВИЙ ГУМАНІЗМ,
АНОНІМНИЙ ЕГОЇЗМ–ГУМАНІЗМ**

Ця стаття є компактним «розтином» нав'язливих стратегій гуманізуючого знання і влади через наступні рубрики: «гуманізм оступачення», «новий військовий гуманізм»; «екзистенціалізм-гуманізм як приреченість до несвободи»; «гуманізація дегуманізованої людини»; «екзистенціалізм як гуманізм без вибору»; «Фюрер–Dasein–гуманізм Гайдеггера»; «пасовиський гуманізм»; «ідеологія «гуманізму» vs антигуманізм»; «анонімно-бажаючий егоїзм в якості нового гуманізму». Рубрики реалізовані через авторські (Михайло Кириченко) рефлексії щодо «гуманізмів» представлених Ж.–П. Сартром, М. Гайдеггером, П. Слотердайком, П. Фрейре, Ж. Бодрійяром, Н. Хомським, Б. Гройсом.

Ключові слова: оступачення, домесртифікація, бестіалізація, пасовиський гуманізм, Фюрер–Dasein–гуманізм, дегуманізація, антигуманізм, новий військовий гуманізм, анонімний егоїзм–гуманізм.

Гуманізм оступачення. Перше, що можна запитати щодо визначення гуманізму, є питанням про те, що означає проявлений до людини гуманізм. Саме через власне відношення інших до себе може верифікуватися поняття гуманізму. Бажане відношення до себе є лакмусовим папером гуманізму, тобто егоїзму.

Іншими варіантами визначення поняття гуманізму може бути визначення через встановлення нового понятійного, смислового та змістовного складів цього поняття. Тобто це є деяке встановлення, зовнішнє по відношенню до того, хто встановлює це встановлення. Це є деяким покладанням значення назовні, для інших, як деяке моральне встановлення, яке може бути назване повчанням: «вчиняй так, як тобі вказується, а я буду вчиняти так, як мені краще».

Одне встановлення гуманізму–егоїзму вже наявне в тому, хто інше гуманістичне (не–егоїстичне) встановлення встановлює. Так утворюється зручна схема, коли інші мають гуманістичне відношення до того, хто встановлює власний тип гуманізму, але сам той хто встановлює принципи має свободу діяти по відношенню до інших егоїстично.

Гуманізм, з його сьогоднішнім філософським переосмисленням, постає імперативом для загалу, незалежно від того хто і як, «з якого місця» його пропонує – чи то з «місця» філософії, чи то з «місця» ідеології, чи то з «місця» політики, чи то з «місця» маркетингу бажань.

Нову людину, новий гуманізм, нову гуманність пропонується прийняти некритично, крім і в обхід власних уявлень про людину, про гуманізм і про гуманність, якщо такі взагалі були, оскільки ці нові встановлення скоріше не пропонуються, але нав'язуються–формується невидимим і поступовим чином. Потім залишається констатувати наявність того чи іншого типу людини – чи то споживач або навіть робітник–над–споживач [8], або «цифровий абориген» [2]. В будь–якому випадку констатуємо сам факт оступачених людей.

Новий військовий гуманізм [12]. Людина, захищаючи нові гуманістичні принципи як свої, часом

навіть не підозрює те, що вона не тільки не має власних прав, але ще й через наполягання на «власній» думці, відбирає не тільки права але й життя багатьох людей внаслідок «нового військового гуманізму». В цьому заході – більшості сприяє ЗМІ, мас–медіа в різних форматах, але в тому ж встановленому тотально–домінуючому контексті монополізованих джерел інформації/ дезінформації.

«Новий військовий гуманізм» пов'язаний з визначенням людини, як такої, що потребує допомоги внаслідок «гуманітарного» конфлікту, кризи, міжнаціонального конфлікту і т.д. Рішення щодо «допомоги» приймається зовнішніми по відношенню до «тих хто її потребує» силами. Те, що має назву гуманітарної місії, те, що пов'язане з військовою інтервенцією до певної країни визначається як допомога. Допомога надається попри прохання про допомогу. Найчастіше внутрішній військовий конфлікт поглиблюється завдяки зовнішнім силам, що приходять «під прапором» миротворчих місій, або таких, які видають із себе захисників корінного населення.

Гарячі точки прямого–прихованого протистояння наддержав в таких країнах як В'єтнам і Афганістан, трансформувались в бік встановлення нового світового порядку із застосуванням сили найсильніших на Балканах, в Індонезії, Нікарагуа, Україні тощо.

Право на насилля завуальовано визначає також і культурно–ціннісну політику домінування в регіонах насадження «миру і демократії». Через це порушується світовий порядок, переступається міжнародне законодавство, встановлюється анархія негласного порядку.

Міжнародне право, статуті, інструкції, приписи трактуються міжнародними організаціями, ООН, блоком НАТО, США, РФтак, як це вигідно зацікавленій стороні. Конфлікти, які могли б бути вирішені дипломатичним шляхом, превентивно вирішуються через військову інтервенцію.

Сьгоднішній військовий інтервенція не обов'язково передбачає застосування «живої сили». Це так звана «війна без війни» [25], коли агресія здійснюється за допомогою безпілотників та іншої дистанційної зброї [10]. Люди, які керують цією зброєю можуть знаходитись на відстані декількох тисяч кілометрів, забезпечуючи односторонні втрати. Знищення людей постає в якості комп'ютерної гри, в якій начебто ніхто не гине, є лише конкретно–абстрактні віртуальні мішені і віртуальні ураження цілей.

Такий «новий військовий гуманізм» не бажає враховувати культурні, релігійні, цивілізаційні відмінності, він визнає лише право сили, коли демократія нав'язана диктаторськими методами, стаючи «диктаторською демократією», яка втримується приховано–відкрито диктаторськими методами, якими ж і встановлюється. Несумірність «прав людини» [25] держав–агресорів і держав–жертв уособлює радикальну диспропорційність і нерозуміння, розрив між цінностями різних «світів», які позиціонуються як один, – позитивні цінності декламуються, «негативні цінності» реалізуються.

Люстрацією «нового військового гуманізму» є аналогія запобігання вбивству через вбивство вбивці, жертви і всіх свідків. Необхідно встановити лояльність до держав–агресорів за будь–яку ціну, аж до знищення невгодної держави разом із усім його населенням.

Звичайно, що тут відбувається балансування на межі обурення громадськості, в межах прийняттого для дезінформованих громадян держави-агресора і дезінформованої світової громадськості.

Виявляється, що для встановлення дійсного положення заплутаних речей необхідне ціле дослідження, яке може бути здійснене тільки пост-фактум і в більшості своїй малодоступне та недостатньо відоме, не кажучи вже про те, що таке дослідження не кожен може самостійно здійснити і не завжди може засвоїти.

Реальні інтереси завжди приховані за величезним масивом суперечливої інформації, цілком якої є формування байдужості [20] та дистанційованості людей від проблем суспільства, і, як це не парадоксально, від власних.

Екзистенціалізм–гуманізм як приреченість до несвободи. В умовах «нового військового гуманізму» не спрацьовує «екзистенціалізм – це гуманізм» Ж.-П. Сартра. Вибір приреченої людини неможливий, так як в неї немає вибору, немає свободи, а також важко встановити – в чому ж має полягати її відповідальність. Людина не «приречена на свободу», але приречена на її відсутність. Як у випадку, що продемонстрував Ян Фабр [14] за мотивами Ієроніма Босха [15], коли збагачення Бельгії за рахунок колонізованого нею Бельгійського Конго не передбачало свободи конголезців, але передбачало їх каліцтво і смерть.

Гуманізація дегуманізованої людини. Колонізована людина початково дегуманізується у всьому – вихованні, освіті, способі життя – внаслідок чого формується специфічне самовідношення, самозневага. Дегуманізована, розлюднена людина має бути відтворена, заново створена як людина її гуманізацією. Гуманізація полягає в переосмисленні людиною самої себе, свого місця як центрального по відношенню до світу, в переосмисленні своєї власної історії і свідомості як найбільш близької до неї в порівнянні з зовнішньою історією. Гуманізація полягає в наданні собі ключового значення в якості історичного суб'єкта, суб'єкта історії [16].

Екзистенціалізм як гуманізм без вибору. «Екзистенціалізм, як гуманізм», що надає вибір, з іншого боку, відбирає сам вибір, оскільки будь-який вибір виявляється зовнішньо необхідним. Екзистенціалізм визначає способи вибору, що робить неможливим не визначений серед цих способів – спосіб, інший спосіб. Поняття екзистенції нав'язане як центральне життєве поняття, з яким «змушена» узгоджуватись людина. Хоча проблема існування разом з її невизначеністю, не дивлячись на спроби ввести квантори існування [21], вже розглядалась і не була вирішена задовго до екзистенціалістів, які видають себе за гуманістів.

Зокрема, в філософії Модерну так і не було строго визначено, чим є існування, що призвело до пануючого сьогодні довільно-номіналістичного ставлення до «існування». В позитивізмі спробували «намацати» «чистий досвід», знайти деяку безпосередню співвіднесеність з речами, що продовжилося в аналітичній філософії за посередництва філософії мови. Аналітична філософія мови намагається відкинути нас в епоху філософії до-Парменіда, виходячи з рівня застосовуваних в аналітичній філософії мисленневих

процедур (наприклад, дитяча арифметика підрахунку значень та називання універсальними законами очевидно обмежених в можливостях логічних операцій).

Вже в самому екзистенціалізмі наявна розбіжність в розумінні поняття екзистенції. Якщо для Сартра екзистенція може бути існуванням, яке існує до сутності, тоді для Гайдеггера це «ні до ні після», але «гуманізм» як екстатичне екзистенціювання в центрі власного стояння в просвіті буття [19]. Людина у Гайдеггера припиняє бути людиною (а отже припиняє бути), але при цьому стає самим буттям, через яке і визначається людиною – людина буття, буття–людина [3]. Привабливість «чистого досвіду» залишається спокусою в феноменологічних розвідках щодо даності/ей Гуссерля і Гайдеггера.

Фюрер–Dasein–гуманізм Гайдеггера [6]. Звичайно, до Гайдеггера і його «гуманізму» є основне питання – як будучи нацистом, Гайдеггер дозволяє собі міркувати про гуманізм. І чим для Гайдеггера є Dasein в своєму здійсненні номосом і етосом, якщо Dasein в багатьох промовах пов'язується ним із Фюрером, Фюрер як втілений Dasein. Чи здійснював Гайдеггер своє розуміння гуманізму, закликаючи до чисток в університетах за єврейською ознакою. Якщо так, тоді стають зрозумілими його «гуманістичні» принципи. Якщо ні, тоді для кого написаний цей лист?

Нові «гуманізми». Такою є загальна специфіка «нових гуманізмів», які пропонують відповідальність за скоєні дії поза тими хто їх пропонує. Це гуманізм як позування, але не керівництво до дії для того, хто його декларує. Таким є, як правило, значення висловлюваних принципів гуманізму в політиці сьогодення – позитивно-змістовного в словах і порожнього/протилежного в діях. Ціль висловлюваних положень гуманізму може бути прямо протилежною заявленій цілі і це висловлювання покликане створити прикриття, найчастіше, злочинним діям, скоєним під прапором «гуманізму».

Це питання нашого знання/незнання «їх» [11] влади над нами. Коли знання заміщується, підмінюється уявленням/уявленнями, які приймаються на віру з тією чи іншою вірогідністю, з тією чи іншою мірою очевидності. В даному разі ми розглядаємо «гуманістичні письмена», «листи друзям», а у випадку Гайдеггера невідомо до кого ці листи, оскільки в нього не мало б залишатися друзів [23].

Пасовиський гуманізм. Чи такою є характерна властивість людини, сучасної людини, як от, наприклад, її буттєвість або Dasein–ість. Чи не є сучасна людина просто одомашненою твариною, що блукає в пошуках їжі під вітринами супермаркету, що нишпорить в пошуках видовищ вздовж торгово-розважальних комплексів.

Сучасна людина, неначе виведена, внаслідок селекції, до спеціально відведених місць, на пасовиська, – тварина. В своєму тимчасовому перебуванні в найманих квадратах, позбавлена прав і культури заявити про себе, обділена не тільки буттям для обраних, але й позбавлена фізичного місця, під постійними утисками – худоба, що пере ганяється з місця на місце. Худоба ери «нового гуманізму» являє собою сполучення вгамування і бестіалізації в умовах ново-римської епідемії медіа-розважання [23], вимушене стадо номадів [13] в мережах маршрутизованої мобільності [24].

Ідеологія «гуманізму» vs антигуманізм. Гуманізм є ідеологією, ідеологією, яка відштовхується від визначення людини. Але це визначення людини змінюється історично і не обов'язково пов'язане з конкретною людиною, її конкретними бажаннями і потребами. Саме тому гуманізм можна розглядати як ідеологію, яка зовнішнім чином накладається на людину у вигляді певного кліше – людини, якою вона має бути – зовнішнього образу по відношенню до конкретної людини.

Розуміння гуманізму як ідеології пов'язане з «теоретичним антигуманізмом». Суть «теоретичного антигуманізму» полягає у визнанні будь-якого гуманізму ідеологією і, відповідно, чимось негуманним. Будь-яке накладення матриці визначення людини на саму людину є звуженням меж реальної людини. «Теоретичний антигуманізм», як позбавлений будь-якого змісту гуманізм, як позбавлене змісту визначення людини, покликаний орієнтуватись на конкретно-історичні запити і бажання певної людини [7].

Анонімно-бажаючий егоїзм в якості нового гуманізму. Заковика в цих бажаннях, коли мова йде про бажання людини – чиї ці бажання – яке джерело цих бажань? Оскільки джерелом бажань може бути не людина, але бажання, які формуються в людині зовнішніми факторами. Визначальними факторами формування бажань людини в сучасному суспільстві є маркетинг, реклама, пропаганда тощо. Перед нами постає людина бажуюча чужі або анонімні бажання, сприймаючи їх свої.

Так само і з «власною думкою», яка лише сприймається як своя, але по-суті є нав'язною ЗМІ, інтерналізована медіа тощо. Намагаючись «теоретико-антигуманістично» реалізувати «безпосередні» бажання людини, це стає спробою реалізувати нав'язні бажання, «бажання, які «заздалегідь встановлено» бажали» [5]. Бажання, які вже бажують, до моменту їх об'явлення в людині – яка-бажає, людині-бажаючий.

Більшість може бажати одного й того ж самого, ба більше, реалізувати бажане, хоча ось на що це схоже: «Когда в моде была прическа а-ля Брижитт Бардо, каждая модная девица в своих собственных глазах была неповторима, поскольку соотносила себя не с тысячами себе подобных, но с самой Бардо – сияющим образцом, источником оригинальности. В конце концов, ведь и сумасшедших вовсе не смущает, что в одной и той же больнице находятся четыре-пять человек, считающих себя Наполеоном» [2, с. 199].

Така подібність і примус не тільки в роботі, але і у відпочинку, і це вже не просто «економічний примус», але примус культурний, надзвичайно характерний для «суспільства спектаклю» [4]. Масовий примус до стереотипної поведінки вже не за допомогою «фізичного і символічного насилля» [7] політичної влади, до якої в більшості вже випрацюваний імунітет [8], але за допомогою самодисципліни [16; 17] та оточуючого соціального тиску. Відчуття задоволеності від відтворення праці і відпочинку в «суспільстві споживання» не виникає, виникають лише відчуття, які перемежуються – відчуття слабого задоволення та глибокої фрустрації «цифрового аборигена» [2]: «<...>новейшие колдуны от потребления благоразумно избегают освобождать человека ради столь взрывчатой

цели, как стремление к счастью. Они предоставляют ему лишь разрядку напряжений, то есть свободу «по недостатку»: «Всякий раз, когда создается, порождая чувство фрустрации и побуждая к действиям, некоторая разность напряжения, всегда есть основания надеяться, что тот или иной новый товар, отвечающий стремлениям целой группы, уничтожит это напряжение. Тогда велики шансы и на то, что этот товар утвердится на рынке» («Стратегия желания», с. 81)» [1, с. 201].

Список використаних джерел

1. Бодрийяр Ж. Новый гуманизм // Система вещей. – М., 2001. – 220 с.
2. Гройс Б. «Что такое гуманизм, собственно»? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // <http://slon.ru/biz/1202091/>
3. Кириченко М. С. Людина-буття або гуманізм по-гайдегеріанськи // Актуальні проблеми філософських, політологічних і релігієзнавчих досліджень (До 170-річчя філософського факультету Київського національного університету ім. Тараса Шевченка). Матеріали міжнародної наукової конференції «ЛЮДИНА–СВІТ–КУЛЬТУРА» (20–21 квітня 2004 року, Київ). – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – С.75–76.
4. Кириченко М. С. Спроба вивільненого мислення в умовах суспільства спектаклю (Гі Дебор) // «Дні науки філософського факультету – 2011», Міжн. наук. конф. (2011; Київ). Міжнародна наукова конференція «Дні науки філософського факультету – 2011», 20–21 квіт. 2011 р.: [матеріали доповідей та виступів] / редкол.: А. С. Конверський [та ін.]. – К.: Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2011. – Ч.1. – С.57–159.
5. Кириченко М. С. ПАВУК, Б. СПІНОЗА, К. МАРКС, Ф. ЛОРДОН – У ПОШУКАХ ЧИСТОГО БАЖАННЯ // Збірник тез доповідей і статей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції «Філософські обрії сьогодення» / редкол. Березова Г. Д., Герасимова Е. М., Лень Т. В. та ін. – Херсон: РВВ «Колос», 2016. – С.74–76.
6. Кириченко М. С. ФЮРЕР–DASEIN М. ГАЙДЕГГЕРА // Перспективи розвитку сучасної науки. Матеріали IV науково-практичної конференції (м. Львів, 2–3 грудня 2016 року). – у 2-х частинах. – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2016. – Ч.1. – С.179–181.
7. Althusser L. Marxism and Humanism. – S.A.: The Penguin Press by Allen Lane. – 1969. – 259 p.
8. Baudrillard J. Objetdesir // Lesystemedesobjets. – P.: Gallimard, 1991. – 228 p.
9. Bourdieu P., Passeron J.-C. Reproduction in Education, Society and Culture (theory, culture and society). – London–Newbury Park–New Delhi, Ltd. Reissued, 1990. – 243 p.
10. Brooker Charlie. «BlackMirror» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imdb.com/title/tt2085059/>
11. Carpenter John. «TheyLive» (1988) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.imdb.com/title/tt0096256/?ref=fn_al_tt_1
12. Chomsky N. The New Military Humanism: Lessons from Kosovo. – Pluto Press, 1999. – 199 p.
13. Deleuze G., Guattari F. Capitalismeetschizophrenie. Mille Plateaux. – P., 1980. – 647 p.
14. Fabre Jan: I Visual&Performing Arts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://janfabre.be/>
15. Fabre Jan. Retrospective Jan Fabrein Het Noordbrabants Museum. 9 June 2016. «Hieronymus Boschin Congo» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hetnoordbrabantsmuseum.nl/topmenu/english/press/press-releases/groot-overzicht-jan-fabre-in-het-noordbrabants-museum/>
16. Freire P. Pedagogy of the oppressed / Paulo Freire; translated by Myra. – United States of America, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, 1993. – 181 p.
17. Foucault M. Histoire de la folie à l'ageclassique. – P.: Gallimard, 1972. – 507 p.
18. Foucault M. La volonté de savoir. – P.: Gallimard, 1976. – P.204–205.
19. Heidegger M. Letter on «Humanism». Translated by Miles Groth. – Global Religious Vision, Vol. I/I. – P.85–109.
20. Lipovetsky G. L'ère du vide: Essais sur l'individualismecontemporain. – P.: Gallimard, 1983. – 282 p.
21. Russell B. Philosophical Essays. – L., Longmans, 1910. – 168 p.

22. Sartre J.-P. L'existentialismeest un humanism. Essai. – Paris, Gallimard, Collection: Folio, 1996. – 108 p.
23. Sloterdijk P. Rules for the Human Zoo: a response to the Letter on Humanism. – Environment and Planning D: Society and Space. – 2009, volume 27. – P.12–28.
24. Urry J. Mobilities. – Cambridge: PolityPress, 2007. – 283 p.
25. Žižek S. «Against Human Rights» // New Left Review 34, July–August 2005. – P.115–131.

References

1. Bodrijar Zh. Novyj gumanizm // Sistema veshhej. – M., 2001. – 220 s.
2. Grojs B. «Chto takoe gumanizm, sobstvenno»? [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: // <http://slon.ru/biz/1202091/>
3. Kyrychenko M. S. Ljudyna-butja abo gumanizm po-gajdeggerians'ky // Aktual'ni problemy filosof's'kyh, politologichnyh i religijeznavchych doslidzhen' (Do 170-richchja filosof's'kogo fakul'tetu Kyi'vs'kogo nacional'nogo universytetu im. Tarasa Shevchenka). Materialy mizhnarodnoi' naukovo'i konferencii' «LJuDYNA-SVIT-KUL'TURA» (20–21 kvitnja 2004 roku, Kyi'v). – K.: Centr navchal'noi' literatury, 2004. – S.75–76.
4. Kyrychenko M. S. Sproba vyvil'nenogo myslennja v umovah suspil'stva spektaklju (Gi Debor) // «Dni nauky filosof's'kogo fakul'tetu – 2011», Mizhn. nauk. konf. (2011; Kyi'v). Mizhnarodna naukova konferencija «Dni nauky filosof's'kogo fakul'tetu – 2011», 20–21 kvit. 2011 r.: [materialy dopovidej ta vystupiv] / redkol.: A. Je. Konvers'kyj [ta in.]. – K.: Vydavnycho-poligrafichnyj centr «Kyiv's'kyj universytet», 2011. – Ch.1. – S.57–159.
5. Kyrychenko M. S. PAVUK, B. SPINOZA, K. MARKS, F. LORDON – U POSHUKAH ChYSTOGO BAZhANNJa // Zbirnyk tez dopovidej i statej IV Vseukrai'ns'koi' naukovo-praktychnoi' konferencii' «Filosofs'ki obrji' s'ogodennja» / redkol. Beregova G. D., Gerasymova E. M., Ljen' T. V. ta in. – Herson: RVV «Koloss», 2016. – S.74–76.
6. Kyrychenko M. S. FJuER–DASEIN M. GAJDEGGERA // Perspektivy rozvytku suchasnoi' nauky. Materialy IV naukovo-praktychnoi' konferencii' (m. L'viv, 2–3 grudnja 2016 roku). – u 2-h chastynah. – Herson: Vydavnychij dim «Gel'vetyka», 2016. – Ch.1. – S.179–181.
7. Althusser L. Marxism and Humanism. – S.A.: The Penguin Press by Allen Lane. – 1969. – 259 p.
8. Baudrillard J. Objetdedesir // Lesystemedesobjets. – P.: Gallimard, 1991. – 228 p.
9. Bourdieu P., Passeron J.-C. Reproduction in Education, Society and Culture (theory, culture and society). – London–Newbury Park–New Delhi, Ltd. Reissued, 1990. – 243 p.
10. Brooker Charlie. «BlackMirror» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.imdb.com/title/tt2085059/>
11. Carpenter John. «TheyLive» (1988) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: http://www.imdb.com/title/tt0096256/?ref_=fn_al_tt_1
12. Chomsky N. The New Military Humanism: Lessons from Kosovo. – Pluto Press, 1999. – 199 p.
13. Deleuze G., Guattari F. Capitalismeet schizoprenie. Mille Plateaux. – P., 1980. – 647 p.
14. Fabre Jan: I Visual&Performing Arts [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://janfabre.be/>
15. Fabre Jan. Retrospective Jan Fabre in Het Noordbrabant Museum. 9 June 2016. «Hieronymus Bosch in Congo» [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.hetnoordbrabantmuseum.nl/topmenu/english/press/press-releases/groot-overzicht-jan-fabre-in-het-noordbrabant-museum/>
16. Freire P. Pedagogy of the oppressed / Paulo Freire; translated by Myra. – United States of America, Library of Congress Cataloging-in-Publication Data, 1993. – 181 p.
17. Foucault M. Histoire de la folie à l'ageclassique. – P.: Gallimard, 1972. – 507 p.
18. Foucault M. La volonté de savoir. – P.: Gallimard, 1976. – P.204–205.
19. Heidegger M. Letter on «Humanism». Translated by Miles Groth. – Global Religious Vision, Vol. I/I. – P.85–109.
20. Lipovetsky G. L'ère du vide: Essais sur l'individualismecontemporain. – P.: Gallimard, 1983. – 282 p.
21. Russell B. Philosophical Essays. – L., Longmans, 1910. – 168 p.
22. Sartre J.-P. L'existentialismeest un humanism. Essai. – Paris, Gallimard, Collection: Folio, 1996. – 108 p.

23. Sloterdijk P. Rules for the Human Zoo: a response to the Letter on Humanism. – Environment and Planning D: Society and Space. – 2009, volume 27. – P.12–28.
24. Urry J. Mobilities. – Cambridge: PolityPress, 2007. – 283 p.
25. Žižek S. «Against Human Rights» // New Left Review 34, July–August 2005. – P.115–131.

Kyrychenko M. S., PhD, Associate Professor of History of Philosophy, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine, Kyiv), mskiri4@gmail.com

Obsessive strategies of humanizing knowledge and power: fooling, domestication, bestyization, pastoral humanism, fuhrer–dasein–humanism, dehumanization, antihumanism, new military humanism, anonymous egoism–humanism

This article is a compact «dismemberment» of obsessive humanizing knowledge and power through the following headings: «humanism of fooling», «a new military humanism», «existentialism–humanism» as a doomed to unfreedom», «humanization of a dehumanized person»; «Existentialism as a humanism without choice»; «The Fuhrer–Dasein–Humanism of Heidegger»; «Pastoral humanism»; «The ideology of «humanism» vs anti–humanism»; «Anonymously willing egoism as a new humanism». The headings were realized by means of author's (Mykhailo Kyrychenko) reflections on the «humanisms» presented by J.–P. Sartre, M. Heidegger, P. Sloterdijk, P. Freire, J. Baudrillard, N. Chomsky, B. Groys.

Keywords: fooling, domestication, bestialization, pastoral humanism, Fuhrer–Dasein–humanism, dehumanization, anti–humanism, new military humanism, anonymous egoism–humanism.

* * *

УДК 141

Олексенко Р. І.,

доктор філософських наук, професор,
Мелітопольський державний педагогічний
університет ім. Богдана Хмельницького
(Україна, Мелітополь), roman.xdsl@ukr.net

**СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК
«НОМО ECONOMICUS» В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ
ТА ІНФОРМАЦІЙНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ**

Розглянуто становлення та розвиток людини економічної в умовах глобалізації та інформаційної революції. Наведені умови виникнення та природа існування людини економічної. Проаналізовано моделі переходу від людини економічної до людини креативної за умов глобалізації та інформаційної революції.

Людина, особистість багатогранна, творча, наділена безліччю позитивних та креативних ідей. Саме цьому виникла потреба у дослідженні, а згодом і створенні моделі людини креативної з подальшим її дослідженням та удосконаленням.

Ключові слова: економіка, креативність, людина, модель, суспільство, трансформація.

«Економічна свобода – це свобода будь–якої діяльності, що включає право вибору та пов'язані із цим ризик та відповідальність»

Фрідріх Август фон Хайек

Людина як соціальна істота вважається універсальним компонентом будь–якої економічної системи, посідаючи центральне місце в її внутрішній організації. Така організація завжди уявляє собою сукупність певних соціальних відносин. Більш того, саме людина забезпечує таку функцію економічної системи як її взаємодія з природним та соціально–культурним простором, виступаючи головним суб'єктом та об'єктом управління, як інструмента інтеграції системи, її збереження, вдосконалення та розвитку, що забезпечує перетворення та використання соціальної інформації у процесі життєдіяльності.

Проблема людини в економіці давно привертала увагу вчених різних галузей знання. Вона була в центрі інтересів у різних аспектах з давніх часів до сьогодення.